LINIȘTEA SAU CUFUNDAREA ÎN SINE

Eduard-Titus Ciortea
Universitatea de Medicină și Farmacie, Științe și Tehnologie
Târgu-Mureș

Abstract. *This paper is intended as a hermeneutical approach of Lucian Blaga's *Stalactita* (The Stalactite) poem. In order to achieve our main goal, that of discovering newer and newer semantic horizons, we will use close reading as a default working tool.*

Key-words. stalactite, communication, sacred, profane, meditation, mystery, cavern

„Poezia lui Blaga se vădește, încă de la începuturi, ca o creație în care *lumina* inundă din toate părțile”¹, fluidul senin dirijând interpretarea spre *ideea-chintesență* a universului poetic blagian. Lumina vitalizatoare devine simbolul central al volumului care poartă numele de *Poemele luminii*, elementul-cheie ce face posibilă atât receptarea fanicului, cât și a cripticului. Cum nimeni nu poate recunoaște ascunsul fără a zări sepultura², astfel nici misterul nu-și poate dezvălui caracterul necunoscut fără ca măcar cea mai înăbușită undă de lumină să nu-i confirme prezența. *Lumina*, în această ordine de idei, dispune de un caracter ambivalent paradoxal: ea „evidențiază și în același timp ascunde misterul”³ sau, altfel spus, ea aduce la nivelul observabilului inobservabilul, ne arată ceea ce nu poate fi arătat.

Poemul *Stalactita* s-a oferit cititorului în anul 1919, la Sibiu, odată cu publicarea *Poemelor luminii*, primul volum de poezii al lui Lucian Blaga, în care „simțim [...]energia primordială a lumii, starea ontică a lumii, care veghează durata eternității.”⁴ Prezentându-se a douăzeci și opta din cele treizeci și opt de poezii ale volumului, *Stalactita* promite incursiunea într-una din galeriile creației blagiene, o galerie a cărei parcurgere reprezintă un pas *sine-qua-non* în descoperirea întregii lumi subterane a operei filosofice. O lume *sui-generis* care emană un stil pronunțat, o realitate în afara esteticului, contopită în eterul estetic al poeziei („În acest înțeles, L. Blaga are dreptate să spună: <<Stilul reprezintă niște valori extraterestre pătrunse în estetic>>”⁵).

¹ Zenovie Cârlogea, *Poezia lui Lucian Blaga*, Ed. „Alexandru Ștefulescu”, Târgu-Jiu, 1995, p.17.

² Prin folosirea acestui termen ne referim la fanic, la orice *ontos* dispus a se arăta privirii profane, descoperind cripticul cel mult râvnit.

³ Marian Popa, *Dicționar de literatură română contemporană*, ediția a II-a, Ed. Albatros, București, 1977, p.95.

⁴ Zenovie Cârlogea, *op.cit.*, p.19.

⁵ Tudor Vianu, *Studii de stilistică*, Ed. Didactică și Pedagogică, București, 1968, p.30.

În paginile ce urmează vom încerca valorificarea substraturilor semantice și semiologice ale poemului, instrumentul hermeneutic utilizat fiind, în principal, *close reading*-ul, abordarea minuțioasă a fiecărei voci a poeziei, astfel sperând că vom crea o imagine amplă pentru *intentio operis*.

Imaginea *stalactitei* este aceea care ne întâmpină chiar din titlul poemului, creează un prim orizont de așteptare, oferindu-ne lentila interpretativă prin prisma căreia abordăm opera. *Stalactita* este descrisă drept o depunere calcaroasă de formă conică, rezultat al depunerii calcitului din picăturile de apă, care se regăsește pe tavanul golurilor subterane⁶. Cunoașterea sensului literal din dicționar este vitală în vederea identificării *nexusului* semantic, liantul ce face posibilă constituirea conotației, a sensului metaforic *meta-denotativ*. Conștienți de sensul literal al cuvântului, următorul pas este acela de a verifica și, astfel, de a limita orizontul de posibile semnificații⁷ pe care „stalactita” le poate dezvolta integrată în trupul poetic.

În această poezie, eul se metamorfozează în stalactită („sunt o stalactită...”⁸), iar lumea în care el viază este percepută ca o „grotă uriașă”⁹ unde „cerul este bolta”¹⁰. Acest peisaj poetic pare menit să confirme unul dintre atributele liricii blagiene, și anume că „valoarea ei [a poeziei, n.n.] constă în imagini unice”¹¹. În acest fel, o lume a nevăzutului este sensibilizată și tradusă în limbajul ochilor. Situarea *eului liric* într-o grotă conturează ideea de izolare, de solitudine desăvârșită, singura comuniune posibilă fiind cea cu Sacrul. Deși prezența lumii profane nu înseamnă retragerea Sacrului, Puritatea putând apărea și în mediul lumii desacralizate, îndepărtarea de influențele telurice înseamnă o confirmare a prezenței exclusive a uranicului. Bolta grotei este membrana prin care „stalactita” își adună, peste timp, hrana minerală, dar, firește, este și locul din care a început depunerea calcaroasă să crească, este spațiul de origine al ei. Indubitabil, bolta este exponentul Divinului, prezență indispensabilă atât în ceea ce reprezintă nașterea stalactitei, cât și existența și dezvoltarea ei continuă. Pe când existența boltei fără stalactite se înscrie în sfera absolut posibilului, stalactita își datorează ființarea existenței boltei. Totuși, bolta nu-i refuză existența, ba dimpotrivă, ea se sublimează, se oferă picăturii de apă pentru ca, în timp, să se desublimeze în ființa stalactitei. Am putea spune că bolta poate, dar nu vrea să trăiască fără stalactite, ea este cuprinsă de vraja creării. Într-o lume anti-anomică în care fiecare *pentru că*

---

⁶Cf. ****Dicționarul explicativ al limbii române*, Ed. Univers Enciclopedic Gold, București, 2009, p.1045.

⁷Prin „semnificație” facem referire la plaja semiologică pe care un termen îl poate avea în latura sensului lui metaforic (conotativ, spiritual). Obs.: sens≠semnificație.

⁸Lucian Blaga, *Poezii*, Ed. Fundația Regală pentru Literatură și Artă, București, 1942, p.60.

⁹*Ibidem*.

¹⁰*Ibidem*.

¹¹Marian Popa, *op. cit.*, p.94.

urmărește întâlnirea cu propriul *de aceea*, bolta își găsește menirea în crearea de stalactite. Și cine ar putea să-i conteste activitatea?

Poemul supus disecției hermeneutice respiră printr-un sistem bipulmonar. Cele două sextine ale poeziei operează în ritmuri diferite și, numai în momentul întâlnirii lor se reglează reciproc pentru a stabili respirația întregului poetic.

Prima strofă a poemului stă sub auspiciile staticului, ale timpului înscris în constant și ferit de pericolul devenirii, iar verbul-nucleu al acestei prime părți este *a sta*. Un timp al momentului perpetuu. Primul vers ni se înfățișează în veșmânt de confesiune (metafora „Tăcerea mi-este duhul”¹²), eul își asumă tăcerea drept propriu-i duh, astfel, substanța primordială a lui devine tăcere. Toată grotă se umple de duhul lui. Substanța sa spirituală se configurează a fi un spațiu din care s-a retras cuvântul. Duhul *stalactitei* nu comunică, cel puțin nu pe limba profanilor. Este peste tot prezentă în universul subteran, tăcerea umple „grotă uriașă”¹³, este substanța eterică a acelei lumi. În continuare, comparația „și-ncremenit cum stau și pașnic ca un ascet de piatră”¹⁴ întregeste tabloul liniștii desăvârșite care culminează într-o cădere în sine sau, mai bine spus, datorită lentorii din atmosferă, într-o cufundare ascetică în propriile profunzimi. Sunt interesant de observat perechile *pașnic - ascet* și *stau - piatră*, a doua pereche de termeni descriind pesemne manifestarea stării fizice care creează starea lăuntrică, meditativă, redată de prima pereche.

Versurile „îmi pare/ că sunt o stalactită într-o grotă uriașă,/ în care cerul este bolta”¹⁵ dezvăluie cititorului, printr-o serie de metafore maiestuos construite („sunt o stalactită”, „grotă uriașă”, „cerul este bolta”) atât autopercepția vocii lirice („îmi pare/ că sunt o stalactită”), cât și orizontul spațiului ofertant de *topos*¹⁶.

Universul acesta „încremenit” și îngropat în nemișcare pare dintr-odată pus în pericol de un element activ. Tabloul pasiv al primei sextine începe să fie inundat de viață. În schimb, trecerea este una treptată. Peisajul poetic al nemișcării trebuie ocrotit de un dinamism feroce, avid de schimbare. Repetiția triplă a cuvântului „lin” este menită să medieze trecerea de la lumea hieratică la dinamism. Așezarea verticală a repetiției este o portretizare a căderii, a deplasării dintr-un *ibi* sacru într-un *hic* profan. Astfel, „picuri de lumină și stropi de pace”, elemente sugestive pentru mediul divin, „cad neconținut” într-un spațiu terestru. Verbul *a cădea* atestă dispoziția a înaltului divin de a comunica cu *josul*, Superiorul fiind partea activă care i se adresează

---

¹²Lucian Blaga, *op.cit.*, p.60.

¹³*Ibidem.*

¹⁴*Ibidem.*

¹⁵*Ibidem.*

¹⁶Utilizăm termenul cu sensul de „spațiu”.

inferiorului. „În felul acesta, cosmosul este conotat ca emițător și omul ca receptor, căderea indicând un act de comunicare, de dăruire”.¹⁷ Natura sacrală nu este amenințată de o cădere, ea fiind mediul din care se cade. Căderea este mai mult o pogorâre a ei la profan, fără coborâre nefiind posibilă întâlnirea celor două lumi. Cel puțin o observație merită și adverbul „neconținut”, acesta confirmând continuitatea neîntreruptă a coborârii sacralului (deoarece aflăm și locul de origine a căderii-„din cer”) într-un *hic* efemer.

Destinația spre care coboară aceste imaterialități fluidizate se dovedește a fi „stalactita” însăși, pronumele în acuzativ însoțit de prepoziția „în mine” stând dovadă pentru statutul de receptacul divin al conglomeratului calcaros. Substanțele imateriale se desublimează în eu („împietresc”), constituind, începând cu momentul atingerii un singur întreg.

Poezia *Stalactita*, o creație perfect integrată în *Poemele luminii*, invocă o lume aflată între doi poli verbali: *stau*, exponentul pasivului care guvernează începutul operei și sfârșitul ei „împietrit”, respectiv *cad*, întruparea predicativă a activului, stindard verbal asupra celei de-a doua strofe („Notabil este faptul că [...] a sta apare în corelație cu a cădea, corelație care îi transformă în verbe-perechi, a sta descriind poziția de receptare a identității”¹⁸), în care se realizează contactul *divin-profan* în materia stalactită a eului liric.

Bibliografia

Bibliografia operei

Blaga, Lucian, *Poezii*, Ed. Fundația Regală pt. Literatură și Artă, București, 1942, p.60.

Bibliografia critică

Cărlugea, Zenovie, *Poezia lui Lucian Blaga*, Ed. „Alexandru Ștefulescu”, Târgu-Jiu, 1995.

Indrieș, Alexandra, „*Sporind a lumii taină*”- *Verbul în poezia lui Lucian Blaga*, Ed. Minerva, București, 1981.

Todoran, Eugen, *Lucian Blaga - Mit, poezie, mit poetic*, Ed. Grai și Suflet - Cultura Națională, București, 1997.

Vianu, Tudor, *Studii de stilistică*, Ed. Didactică și Pedagogică, București, 1968.

Dicționare

****Dicționarul explicativ al limbii române*, Ed. Univers Enciclopedic Gold, București, 2009.

Popa, Marian, *Dicționar de literatură română contemporană*, Ed. Albatros, București, 1977.

¹⁷Alexandra Indrieș, „*Sporind a lumii taină*” -*Verbul în poezia lui Lucian Blaga*, Ed. Minerva, București, 1981, p.216.

¹⁸*Ibidem*, p.231.